

HR 28 oktober 1994, ECLI:NL:HR:1994:ZC1509, NJ 1995/629 (Citronas BV / Gemeente-Energiebedrijf Rotterdam)

Wetsartikelen:	Art. 3:35 BW; art. 6:2 lid 2; 6:248 lid 2 BW
Kernwoorden:	Navordering ná het voldoen van een factuur. Mag de klant er op vertrouwen dat de afrekening een finale afrekening is?
Kern:	Beperkende werking van redelijkheid en billijkheid; vertrouwensbeginsel. Of de klant er op mag vertrouwen dat een afrekening ook een finale afrekening is, hangt af van de omstandigheden van het geval.
Versie: W.H. van Boom © versie 1 juli 2015	

1. Casus en uitspraak

5 Het gemeentelijk energiebedrijf (GEB) van de gemeente Rotterdam levert al sinds 1975 elektriciteit aan professionele partij Citronas, een Rotterdams bedrijf dat fruit importeert en in koeling opslaat. Bij controle van het verbruik in november 1989 komt het GEB erachter dat bij de berekening van de verbruikte elektriciteit jarenlang een verkeerde vermenigvuldigingsfactor op de meterstand is toegepast. Het gaat dus om een rekenfout, niet om een defecte meter. Die rekenfout pakt uit in het
10 nadeel van het GEB. Dat blijkt namelijk jarenlang slechts één-zesde van de werkelijk afgenomen hoeveelheid elektriciteit in rekening te hebben gebracht. Het GEB vordert daarom alsnog de gedurende 24 maanden wél verbruikte maar niet in rekening gebrachte elektriciteit na.¹

15 Citronas weigert betaling met het verweer dat zij er tussen 1975 en 1989 steeds op heeft vertrouwd dat zij al haar financiële verplichtingen jegens het GEB is nagekomen door de electriciteitsnota's te voldoen. Rechtbank en Hof wijzen de vordering van het GEB toe. Het Hof overweegt, kort gezegd, dat Citronas er niet op mocht vertrouwen dat de afrekening een definitieve afrekening was en dat het niet in strijd met de redelijkheid en billijkheid is om na te vorderen.

20 Citronas stelt cassatieberoep in. De Hoge Raad stelt Citronas in het gelijk, vernietigt het arrest van het Hof en verwijst de zaak naar een ander Hof om zich te buigen over de argumenten die Citronas had aangevoerd:

25 *“Bij beoordeling van het middel moet worden vooropgesteld dat een electriciteitsbedrijf, dat uiteraard bevoegd is betaling te verlangen voor alle door hem geleverde electriciteit, in beginsel ook betaling kan verlangen voor nog niet afgerekende electriciteit indien op een afrekening een geringere hoeveelheid electriciteit is vermeld dan werkelijk werd afgenomen. Het kan zich echter voordoen dat de afnemer in de gegeven omstandigheden erop heeft mogen vertrouwen dat de hem door het electriciteitsbedrijf gezonden afrekening een eindafrekening is waarin definitief opgave wordt gedaan van de hoeveelheid geleverde electriciteit zodat hij geen rekening ermee behoeft te houden dat hem nog een nadere afrekening voor in de desbetreffende periode geleverde electriciteit zal worden gezonden, in welk geval het electriciteitsbedrijf in strijd zou handelen met de eisen van
30 redelijkheid en billijkheid door alsnog betaling te verlangen voor geleverde electriciteit die als gevolg van een vergissing in de administratie van het electriciteitsbedrijf niet in rekening was gebracht. Bij de beantwoording van de vraag of zodanig geval zich voordoet, moet met alle omstandigheden van het geval worden rekening gehouden, zoals de tekst van de afrekening en in het bijzonder de mate waarin daaruit valt af te leiden dat zij een definitief karakter draagt, de mate waarin de
35 afrekening overeenstemt met voorafgaande afrekeningen, de deskundigheid van de afnemer en in*

¹ Nota bene: als men ruim 14 jaar wacht met navorderen, treedt op enig moment op grond van de wet verjaring van de rechtsovereenkomst in. Mede om die reden wordt hier slechts tot 24 maanden terug in de tijd gevorderd.

verband daarmee diens vermogen om te begrijpen dat de in de afrekening vermelde hoeveelheid geleverde electriciteit niet juist kon zijn, alsmede een eventueel nadeel voor de afnemer indien hij alsnog zou moeten betalen voor de niet in rekening gebrachte electriciteit.”

De Hoge Raad overweegt vervolgens dat Citronas had aangevoerd dat zij er op heeft vertrouwd en ook op mocht vertrouwen dat zij haar financiële verplichtingen jegens het GEB is nagekomen door de elektriciteitsnota's te voldoen. Dit verweer is volgens de Hoge Raad niet anders te lezen dan het verweer dat Citronas de afrekeningen heeft opgevat als eindafrekeningen – definitieve afrekeningen waarin definitief opgave werd gedaan van de afgenomen elektriciteit en de daarvoor te betalen prijs. Citronas heeft dat onderbouwd met de stelling dat zij de prijzen die zij aan haar klanten berekent, afstemt op de de kosten, dat de elektriciteitskosten een belangrijke kostenpost zijn en dat zij de navordering niet kan doorberekenen aan de betreffende klanten. Het Hof waar de zaak naar verwezen wordt, dient deze verweren nader te onderzoeken in het licht van de relevante omstandigheden.

2. Commentaar

Men dient zich allereerst te realiseren dat dit arrest is geweest onder de werking van het oude BW, waar geen algemene bepaling bestond zoals nu in art. 3:35 BW is neergelegd. De functie van dat artikel – het beschermen van gerechtvaardigd vertrouwen op het overeenstemmen van verklaringen of gedragingen met een daarop gerichte wil – werd aan verschillende andere wetsartikelen en beginselen 'opgehangen'. Zo werd bescherming van gerechtvaardigd vertrouwen ook wel geconstrueerd als bescherming door (wat wij nu noemen:) de beperkende werking van redelijkheid en billijkheid (vgl. het huidige art. 6:248 lid 2 BW). Het zou dan in strijd met redelijkheid en billijkheid zijn om meer te vorderen dan waartoe de klant gerechtvaardigd vertrouwde gehouden te zijn.²

Zou de casus zich vandaag voordoen, dan zou het oordeel van de Hoge Raad eenvoudig in te passen zijn in het kader van art. 3:35 BW. Een afrekening, een factuur dus, is immers een *verklaring* in de zin van art. 3:35 BW.³ Hoe die verklaring moet worden uitgelegd, hangt dus onder meer af van de vorm en bewoordingen van die factuur, hoe die zijn bedoeld door de facturerende partij (de geuite wil) en hoe die redelijkerwijs worden begrepen door de ontvangende partij (het gerechtvaardigd vertrouwen).

Art. 3:35 BW spreekt van de zin (betekenis) die de ontvanger onder de gegeven omstandigheden redelijkerwijze mocht toekennen aan de verklaring. Onder die omstandigheden benoemt de Hoge Raad voor het onderhavige geval:

- de tekst van de afrekening
- en in het bijzonder de mate waarin daaruit valt af te leiden dat zij een definitief karakter draagt,
- de mate waarin de afrekening overeenstemt met voorafgaande afrekeningen,
- de deskundigheid van de afnemer

---

² Preciezer is het natuurlijk om te zeggen: het is naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar om, gezien het gerechtvaardigd vertrouwen, een beroep te doen op het recht om na te heffen.

³ Of een factuur ook een rechtshandeling is in de zin van art. 3:32 en 3:33 BW, is minder zeker. Uitgesloten is het zeker niet. Als bijvoorbeeld is afgesproken dat met de ontvangst van de factuur de vordering tot betaling van het verschuldigde bedrag opeisbaar wordt, dan kan men de factuur als rechtshandeling zien.

- en in verband daarmee diens vermogen om te begrijpen dat de in de afrekening vermelde hoeveelheid geleverde elektriciteit niet juist kon zijn,
- alsmede een eventueel nadeel voor de afnemer indien hij alsnog zou moeten betalen voor de niet in rekening gebrachte elektriciteit.

De omstandigheden, die niet limitatief zijn, moeten in onderlinge samenhang worden beoordeeld. Omstandigheden zoals de tekst van de afrekening en de mate waarin daaruit valt af te leiden dat zij een definitief karakter draagt, hebben betrekking op de verklaring zelf. Wat betreft de vraag hoe de ontvanger die verklaring mocht begrijpen, komen omstandigheden als de mate waarin de afrekening overeenstemt met voorafgaande afrekeningen en zijn deskundigheid aan de orde. Bij die deskundigheid zou ik ook willen betrekken de vraag of een weldenkende ondernemer als Citronas in redelijkheid mocht menen dat de in rekening gebrachte bedragen correct waren. Als de afrekeningen steeds belachelijk laag zijn, kan men zich niet beroepen op art. 3:35 BW.

De laatste omstandigheid, het nadeel van de klant dat ontstaat als hij de naheffing moet betalen, past op het eerste gezicht beter bij een toetsing aan de beperkende werking van redelijkheid en billijkheid dan bij een toetsing aan art. 3:35 BW. Men zou namelijk kunnen menen dat het bij art. 3:35 BW vooral gaat om wat de ontvanger uit de verklaring mocht afleiden bij het ontvangen ervan. Zou hem onmiddellijk na ontvangst worden medegedeeld dat de factuur niet correct is, dan kan hij zich bezwaarlijk verweren met het argument dat de meerkosten niet doorberekend hadden kunnen worden. Dat argument heeft dus een tijds-element: doordat de factuur luidde zoals die luidde, heeft de ontvanger iets gedaan of nagelaten wat hem in een nadeliger positie zou brengen als zijn vertrouwen niet zou worden gehonoreerd. Dat vertrouwen ontstaat dus niet door de factuur alleen, maar ook door het uitblijven van correctie daarvan. In die zin betreft de laatste omstandigheid ook het tijdsverloop ná de verklaring in de afweging. Hoewel dat op het eerste gezicht misschien vreemd lijkt, kan dat ook nog binnen het kader van art. 3:35 BW vallen: hoe men een verklaring mag opvatten, kan ook afhankelijk zijn van het feit dat de verklaring lange tijd onbetwist is gebleven.

Overigens kan men de casus ook in de sleutel zetten van de rechtsverwerking. Dat leerstuk is in de rechtspraak ontwikkeld binnen het kader van (nu:) art. 6:2 lid 2 resp. art. 6:248 lid 2 BW. Onder omstandigheden, zo blijkt uit de rechtspraak, kan een crediteur zijn recht om nakoming te vorderen verwerken (verliezen) wanneer het vorderen van nakoming onder de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Men kan in dat verband denken aan gevallen waarin de crediteur gedurende een langere periode tegenover de debiteur de schijn wekt dat de vordering niet wordt uitgeoefend en de debiteur, afgaande op die schijn, iets doet of nalaat dat hem in een lastige positie brengt op het moment dat het recht alsnog wordt uitgeoefend. De debiteur gooit bijvoorbeeld bewijsstukken weg die hij anders zou hebben bewaard, of – zoals hier kennelijk het geval was – de debiteur laat na om de bedragen te verdisconteren in zijn prijzen aan derden. Zo gezien is de oplossing die de Hoge Raad hier kiest, ook goed in te passen in het leerstuk van de rechtsverwerking.